

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

Implemented
by the Council of Europe

Hulumtim mbi arsimin gjithëpërfshirës në dhjetë shkolla fillore të Kosovës

Nëntor 2015

Përmbajtja	
Autorë.....	4
Mirënjohje.....	4
Akronime.....	5
Përmbledhje ekzekutive.....	6
1. Hyrje.....	7
1.1 Qëllimi i studimit.....	7
1.2 Gjithëpërfshirja sociale dhe arsimi gjithëpërfshirës.....	8
2. Metodologjia.....	9
2.1 Pjesëmarrësit dhe marrja e mostrës.....	9
2.2 Matjet.....	10
2.3 Procesi i mbledhjes së të dhënave.....	12
2.4 Çështjet e konfidencialitetit.....	13
2.5 Kufizimet e studimit.....	13
3. Rezultatet.....	14
3.1 Perceptimet e fëmijëve për gjithëpërfshirjen sociale dhe ngacmimin.....	14
3.2 Perceptimi i prindërve për gjithëpërfshirjen sociale.....	24
3.3 Perceptimi i mësimmësuesve për gjithëpërfshirjen sociale.....	27
3.4 Perceptimi i drejtorëve për gjithëpërfshirjen sociale.....	30
3.5 Perceptimi i autoriteteve lokale për gjithëpërfshirjen sociale.....	30
4. Përfundim.....	31
4.1 Rekomandime.....	32
5. Referencat.....	33

Autorë Natyra Agani-Destani
Linda Hoxha
Kaltrina Kelmendi

Mirënjohje

Ky studim është mbështetur nga Programi i Përbashkët i Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Evropës “Mbështetja e Qasjes në Arsim dhe Mirëkuptimi Ndërkulturor: Mbështetja e BE-së/KiE-së në fushën e arsimit për të kthyerit e detyruar dhe për komunitetet rom, ashkali dhe egjiptianë në Kosovë*” (ACCESS), që ka ofruar informata të vazhdueshme prapa dhe informatat të tjera të nevojshme gjatë të gjitha fazave të studimit.

Për më tepër, falënderime të veçanta i shkojnë të gjithë stafit të shkollave për asistencën e tyre logjistike në mbledhjen e të dhënave. Në fund, ky studim nuk do të ishte i mundur pa pjesëmarrjen e nxënësve, prindërve, mësimdhënësve, drejtorëve dhe autoriteteve të shkollave, të cilëve ekipi hulumtues i shpreh falënderime të veçanta.

Mohim i përgjegjësishë: Pikëpamjet e shprehura në këtë raport janë të autorëve dhe nuk reflektojnë domosdoshmërisht ato të Bashkimit Evropian dhe të Këshillit të Evropës.

*Ky përcaktim është pa paragjykuar pozicionet rreth statusit dhe është në përputhje me Rezolutën 1244 të KS të OKB-së dhe opinionin e GJND-së mbi Deklaratën e Pavarësisë së Kosovës.

Akronime: BE: Bashkimi Evropian
KiE: Këshilli i Evropës
UP: Universiteti Prishtinës “Hasan Prishtina”
OBQ: Olweus Bullying Questionnaire
(Pyetësori i Ngacimit i Olweus-it)

Përmbledhje ekzekutive

Ky raport ofron një pasqyrë gjithëpërfshirëse për situatën e arsimit gjithëpërfshirës në pesë komuna të Kosovës, siç perceptohet nga fëmijët, prindërit, mësimmshënësit, drejtorët e shkollave dhe autoritetet lokale. Ky raport identifikon situatën sa i përket 1) praktikave gjithëpërfshirëse për hyrje në shkollë; 2) gjithëpërfshirjes përbrenda shkollës; 3) mësimmshënësies praktike dhe qasjeve praktike; dhe 4) angazhimit të komunitetit. Ky raport përcakton metodologjinë me anë të së cilës janë mbledhur informatat, nga shqyrtimi në zyrë dhe puna në terren, duke përfshirë intervistat dhe trajnimin e studentëve për të mbledhur të dhënat.

Ky studim shikon në fushat specifike të arsimit gjithëpërfshirës, siç janë praktikat gjithëpërfshirëse përbrenda shkollës, mësimmshënësia gjithëpërfshirëse dhe angazhimi i komunitetit, gjithmonë duke u mbështetur në katër burimet e të dhënave; fëmijët, prindërit, mësimmshënësit dhe drejtorët e shkollave. Si rezultat, studimi nxjerr në pah rëndësinë e arsimit gjithëpërfshirës, jo vetëm në komunat ku është kryer studimi, por në tërë Kosovën.

Rezultatet e prezantuara në këtë raport tregojnë se shumica e shkollave kanë filluar të krijojnë praktika dhe qasje për indeksin e gjithëgjithëpërfshirjes me katër dimensionet kryesore të tij. Për më tepër, rezultatet tregojnë dalime të dukshme në perceptimin e arsimit gjithëpërfshirës në mes palëve të ndryshme me interes dhe kur të krahasohet në mes komunave, duke ofruar kështu bazë për intervenime të mëtutjeshme në këtë fushë. Krijimi i modelit të praktikave më të mira mund të rezultojë si i frytshëm në përshkallëzimin dhe përsëritjen e modelit të suksesshëm të intervenimit. Në fund, është e rëndësisë thelbësore që të punohet në ngritjen e vetëdijes sa i përket rëndësisë së arsimit gjithëpërfshirës në mes fëmijëve, si dhe në ndërtimin e energjive ndërmjet palëve të ndryshme të përfshira. Kjo do të ishte fundamentale për të siguruar efekte të qëndrueshme dhe afatgjata të intervenimit në arsimin gjithëpërfshirës.

1. Hyrje

Ky raport i kontribuon Programit të Përbashkët të Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Evropës "ACCESS: Ngritja e qasjes në arsimim dhe mirëkuptimit ndërkulturore: Mbështetja e BE-së/KiE-së në fushën e arsimit për të kthyerit e detyruar dhe për komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në Kosovë* ". Kjo iniciativë ka për qëllim që në mënyrë të drejtpërdrejtë të përfshijë autoritetet e Kosovës për të ndërtuar kapacitete institucionale lokale, ashtu që shkollat, autoritetet lokale dhe shoqëria civile të jenë të afta të zgjerojnë mbështetjen dhe shërbimet arsimore për të integruar fëmijët e kthyer dhe fëmijët romë, ashkali dhe egjiptianë në shkolla. Projekti ka filluar në shtator të vitit 2013 dhe do të jetë aktiv deri në dhjetor të vitit 2015.

Projekti është i strukturuar në pesë komponente, që kanë për qëllim të:

- Nxitet regjistrimi në shkolla dhe vijueshmëria e rregullt e fëmijëve të kthyer me moshë shkollore dhe fëmijëve të pakicave, që janë në gjendje më të pafavorshme në përgjithësi, duke i kushtuar vëmendje të veçantë romëve, ashkalive dhe egjiptianëve;
- Ngritë kapacitetet e sistemit të arsimit për të siguruar mundësi më të mëdha për arritje në shkollë për fëmijët e kthyer dhe fëmijët romë, ashkali dhe egjiptianë;
- Përmirësojë statusin e gjuhës rome si lëndë në shkollat e Kosovës;
- Rrisë integrimin e fëmijëve të kthyer me bashkëmoshtarët në shkollë dhe në komunitetin lokal; dhe
- Shqyrtojë dhe përmirësojë politikatat, që kanë të bëjnë me arsimin e fëmijëve të riatdhesuar.

1.1 Qëllimi i studimit

Qëllimi i këtij studimi, i kryer si një vlerësim i jashtëm në kornizë të projektit, ka qenë për të analizuar arritjet, mundësitë, kufizimet dhe dobësitë e projektit si dhe për të ndërtuar kapacitetet e palëve me interes (mësimdhënësve, prindërve dhe autoriteteve lokale) në këtë pilotim. Për më tepër, qëllimi i këtij vlerësimi të jashtëm ka qenë për të parë më për së afërmi perceptimin e mësimdhënësve, prindërve dhe të autoriteteve lokale mbi gjithëpërfshirjen

sociale në kontekstin e shkollës. Për këtë qëllim Programi i Përbashkët i BE-së dhe KiE-së "Rritja e qasjes në arsimim dhe mirëkuptimi ndërkulturor" dhe Rektorati i Universitetit të Prishtinës "Hasan Prishtina" nënshkruan një marrëveshje ligjore të bashkëpunimit dhe caktuan Departamentin e Psikologjisë, përbrenda Fakultetit të Filozofisë, për të kryer studimin. Për këtë qëllim departamenti angazhoi tre asistentë hulumtues dhe dhjetë studentë të nivelit Master nga programi i Psikologjisë Shkollore dhe Këshillimi përbrenda departamentit, për të mbledhur të dhënat. Rezultatet e studimit do të jenë të dobishme për KiE-në, që të vlerësojë gjendjen e gjithëpërfshirjes në shkolla dhe t'i krahasojë ato me një vlerësim më të gjerë të bërë në rajon..

1.2 **Gjithëpërfshirja** **sociale** **dhe arsimit** **gjithëpërfshirës**

Gjithëpërfshirja sociale në të shumtën e rasteve është e lidhur me përjashtimin social. Ajo zakonisht është e përkufizuar si një shoqëri, në të cilën të gjithë individët ndihen të vlerësuar dhe nevojat e tyre themelore janë të plotësuara, përkundër dallimeve të tyre, pasi që dallime të tilla respektohen dhe trajtohen si faktorë kontribues të diversitetit (Robo, 2014). Gjithëpërfshirja sociale është e ndërlidhur me ndjenjën e përkatësisë, pranimit dhe njohjes së diversitetit të personit. Vlerat kryesore prapa gjithëpërfshirjes sociale janë të bazuara në parimet, që vlerësojnë diversitetin, por në të njëjtën kohë premtojnë mbështetje për njëri-tjetrin, si: çdonjëri ka nevojë për mbështetje, çdonjëri mund të kontribuojë, çdonjëri mund të komunikojë dhe çdonjëri është i gatshëm. Në anën tjetër, përjashtimi social është i përkufizuar si proces, që parandalon integrimin e individit në komunitet, nëpërmjet të përjashtimit të tij nga jeta sociale, politike, ekonomike dhe kulturore (Cappo, 2002).

Duke marrë parasysh se përjashtimi mund të ndodhë shumë herët në jetë, arsimit gjithëpërfshirës është një nga mekanizmat më të rëndësishëm, që do të sigurojë promovimin dhe zgjerimin e konceptit të gjithëpërfshirjes sociale. Për më tepër, arsimit gjithëpërfshirës konsiderohet si një nga kërkesat thelbësore për një shoqëri demokratike

(Lipsky dhe Gartner, 2013) dhe kontribuon fuqishëm në kontekstin e shëndetit mendor (OBSh, 2012). Megjithëse, gjetjet nga literatura theksojnë përkufizime të ndryshme në lidhje me gjithëpërfshirjen sociale, p.sh. Mathieson, Popay, Enoch, Escorel, Hernandez, Johnston, dhe Rispel, 2008, qasja e projektit është të merret një përkufizim i gjerë i gjithëpërfshirjes në arsim, duke iu referuar një sistemi të arsimit që menaxhon të njohë dhe të akomodojë nevojat e të gjitha grupeve në shoqëri, duke i përfshirë ato që janë të marginalizuara dhe që janë në rrezik të marginalizimit.

2.

Metodologjia

2.1

Pjesëmarrësit dhe marrja e mostrës

Është përdorur një mostër lehtësuese prej pesë komunave për të mbledhur të dhënat e këtij studimi, e që ka pasur për qëllim zgjedhjen e dy shkollave nga çdo komunë, që kanë nivel të ndryshëm të indeksit të gjithëpërfshirjes sociale. Megjithatë, në komunën e Shtimes është identifikuar vetëm një shkollë dhe është përfshirë në këtë hulumtim. Shkollat që kanë marrë pjesë në studim janë identifikuar dhe përzgjedhur nga zyra e KiE-së në Kosovë, dhe lista ka përfshirë njëmbëdhjetë shkolla, mirëpo një shkollë në komunën e Novobërdës u tërhoq para se të fillonte mbledhja e të dhënave. Studimi ka pasur për synim djemtë dhe vajzat në një shtrirje prej moshës 11-15 vjeçare dhe nga klasa e gjashtë (6) deri në klasën e nëntë (9). Tabela më poshtë ofron listën e shkollave, ku është bërë mbledhja e të dhënave.

*Tabela 1.
Naziv škole i
mesto*

Nr.	Lloji i Shkollës	Lokacioni	Emri i Shkollës
1	Shkolla fillore	Ferizaj	"Tefik Çanga"
2	Shkolla fillore	Zaskok	"Naim Frashëri"
3	Shkolla fillore	Fushë Kosovë	"Mihail Grameno"
5	Shkolla fillore	Fushë Kosovë	"Selman Riza"
	Shkolla fillore	Brekoc	"Zef Lush Marku"
6	Shkolla fillore	Gjakovë	"Mustafa Bakija"
7	Shkolla fillore	Gjakovë	"Yll Morina"
8	Shkolla fillore	Medvec	"Fehmi Agani"
9	Shkolla fillore	Lipjan	"Ismail Luma"
10	Shkolla fillore	Shtime	"Emin Duraku"

Përkundër faktit se shkollat janë përzgjedhur nëpërmjet marrjes së mostrës lehtësuese, në të njëjtën kohë gjatë përzgjedhjes është synuar edhe rastësia. Në përzgjedhjen e klasave për qëllim të këtij studimi është përdorur procedura në vijim:

1.Së pari, intervistuesit pas hyrjes në shkolla, kanë gjetur vendin ku janë të vendosura klasat;

2.Së dyti, kanë zgjedhur një anë, ose të djathtën ose të majtën, bazuar se në cilën anë janë të vendosura klasat;

3.Së treti, në mënyrë arbitrare kanë zgjedhur një numër, numrin 2, dhe në bazë të këtij numri kanë përzgjedhur klasat për shembull V/2; VI/2; VII/2; VIII/2; IX/2 dhe V/4; VI/4; VII/4; VIII/4; IX/4; dhe

4.Kur kanë shkuar në një shkollë të re, ata kanë ndjekur të njëjtat rregulla, por këtë herë, kanë zgjedhur një numër tek për përzgjedhjen e klasave, për shembull: V/1; VI/1; VII/1; VIII/1; IX/1 dhe V/3; VI/3; VII/3; VIII/3;IX/3.

Ndjekja e kësaj procedure në përzgjedhjen e klasave ka pasur për qëllim rastësinë në përzgjedhjen e mostrës. Më tutje, gjatë identifikimit dhe përzgjedhjes së mostrës, psikologët e shkollave ose stafi tjetër i shkollës kanë ofruar ndihmën e tyre në mënyrë që të mos pengohet procesi arsimor.

2.2 Matjet

Matjet për këtë studim janë bazuar në indeksin për përfshirje të zhvilluar nga Booth dhe Ainscosw (2002), i cili ka treguar se ofron një bazë të mirë për matjen e gjithëpërfshirjes në shkollë. Indeksi ka katër dimensionë dhe secili prej tyre prezanton një dimension ku mund të ndodhë gjithëpërfshirja, përjashtimi. Këto dimensionë përfshijnë:

A.Praktikat gjithëpërfshirëse për hyrje në shkollë;

B.Gjithëpërfshirjen përbrenda shkollës;

C.Mësimdhënien praktike dhe qasjet praktike; dhe

D.Angazhimin e komunitetit.

Janë identifikuar disa palë me interes për të marrë pjesë në këtë studim, me përqendrim të veçantë në a) nxënës; b) prindër; c) mësimdhënës; d) ekipin e shkollës, që përfshinë edhe drejtorin e shkollës; dhe e) autoritetet lokale. Çdo grupi, që ka qenë palë me interes i janë prezantuar pyetjet mbi dimensionet relevante, siç janë ilustruar në tabelën në vijim.

Tabela 2.
Dimensionet
e pyetësorit

Dimensio	Nxënësit	Prindërit	Mësimdhënësit	Drejtorit	Autoriteti lokal	Nr. i pyetjeve
A	✓	✓	✓	✓		4
B	✓					15
C			✓	✓		13
D		✓	✓	✓	✓	12

Alternativat e përgjigjes ndaj dimensionit janë klasifikuar me pikë nga 1 (aspak) deri në 5 (shumë). Më tej, gjithashtu është përdorur Pyetësi i Ngacmimit i Olweus (OBQ), (Olweus dhe Limber, 2010), që është hulumtim vetëraportues i ngacmimit e që përdoret më së shumti në botë, Nansel et al., 2001. Ky pyetësor është i përbërë nga 40 pyetje, që kryesisht kanë të bëjnë me shpeshësinë dhe llojet e ngacmimit, të cilat nxënësit i kanë përjetuar dhe se si u janë përgjigjur këtyre ngacmimeve. Alternativat e përgjigjes në pyetjet kryesore janë: 'Unë nuk kam qenë i ngacmuar/nuk kam ngacmuar nxënës të tjerë në shkollë në dy muajt e fundit', 'vetëm një herë ose dy', '2 ose 3 herë në muaj', 'diku rreth një herë në javë' dhe 'disa herë në javë', zakonisht të renditura në një shkallë prej 5-pikësh. Megjithatë, për qëllim të këtij studimi janë përdorur vetëm 17 pyetje, të cilat kanë shikuar në mënyrat e të qenit i ngacmuar nga nxënës të tjerë. Së fundi, pyetjet demografike kanë pasur prapavijë socio-ekonomike dhe kanë përfshirë gjininë, vitin e lindjes, performancën në shkollë, punësimin e prindërve, numrin e vëllezërve/motrave dhe nëse nxënësit kanë tavolinë të punës. Numri i përgjithshëm i pyetjeve për pyetësorin e fëmijëve ka qenë 41, për prindërit 17, për drejtorët 13, për mësimdhënësit 39 dhe për autoritetet lokale 24.

2.3 Procesi i mbledhjes së të dhënave

Gjatë javës së fundit të shtatorit 2015 u bë përkthimi i pyetësorëve nga gjuha angleze në gjuhën shqipe dhe për të siguruar saktësinë e përkthimit, pyetësorët janë përkthyer prapa në gjuhën angleze nga anëtarët e ekipit. Gjatë procesit të përkthimit nuk kemi hasur në pengesa domethënëse, megjithatë ka pasur vështirësi në përkthimin e termit “bullying” në gjuhën shqipe, pasi që nuk ka fjalë, që përshkruan këtë term. Në mënyrë që të përkthehet ky term, jemi këshilluar me studimet dhe raportet, që janë bërë në fushën e ngacmimit në Kosovë dhe në shtetet fqinje, p.sh. Shqipëri dhe Maqedoni, dhe kuptimi më i përafërt i përkufizimit të “bullying”, që përdoret për të përshkruar këtë term në gjuhën shqipe ishte fjala “ngacmim”.

Për më tepër, në fillim të tetorit 2015 ekipi ka informuar studentët e nivelit master të regjistruar në programin e Psikologjisë Shkollore dhe Këshillimit për një takim informues sa i përket projektit përbrenda departamentit të psikologjisë. Më tej, ne kërkuam nga studentët që të dërgojnë CV-të e tyre, me përqendrim të veçantë në përvojën e tyre hulumtuese në të kaluarën. U bë një përzgjedhje e kujdesshme e studentëve më përqendrim të veçantë në aftësitë e tyre hulumtuese dhe shkathtësitë shoqërore. Nga ky proces u përzgjodhën dhjetë studentë për të mbledhur të dhënat e këtij studimi. Në javën tjetër, ekipi organizoi një trajnim për zbatimin e pyetësorëve me theks të veçantë në çështjet etike si dhe aranzhimet logjistike duke përfshirë orarin e takimeve me shkolla, përkatësisht me komuna. Mbledhja e të dhënave u bë në javën e tretë të tetorit, në mes të 12-16 tetorit 2015, pasi që u mor miratimi nga drejtoritë komunale të arsimit. Është e vlefshme të përmendet se procesi i mbledhjes së të dhënave ka shkuar sipas planit dhe gjatë tërë procesit ka qenë e pranishme asistenca logjistike nga stafi i shkollës (drejtori, psikologu i shkollës dhe mësimdhënësit).

2.4 Çështjet e Konfiden cialitetit

Nga ekipi hulumtues është përgatitur një letër informative për studimin, që përshkruan në detaje qëllimin e studimit, rreziqet dhe përfitimet potenciale, çështjet e konfidentalitetit, natyrën vullnetare të studimit dhe detajet e kontaktit në rast se ka pyetje. Nxënësit gjithashtu u informuan se ata, të cilët nuk e kanë kthyer formularin e tyre të nënshkruar të pëlqimit, nuk do të marrin pjesë në studim, mirëpo nuk do të ndëshkohen në asnjë mënyrë nga drejtori i shkollës, mësimdhënësit ose psikologu i shkollës. Fëmijët, të cilët nuk kanë marrë pjesë në studim janë udhëzuar të rrinë në klasë dhe t'i kryejnë detyrat e tyre të shtëpisë, përveç nëse psikologu i shkollës i fton që të kryejnë aktivitete nën mbikëqyrjen e tij.

Udhëzime të detajuara u ishin dhënë nxënësve para administrimit të pyetësorëve dhe ata janë inkurajuar fuqimisht që të japin përgjigje të sinqerta dhe të mos i tregojnë askujt në shkollë ose në shtëpi se çfarë përgjigje kanë dhënë. Pyetësorët anonimë vetëraportues janë shpërndarë gjatë orës së mësimit tek të gjithë pjesëmarrësit, ndërsa mësimdhënësit dhe stafi tjetër i shkollës nuk kanë qenë prezentë gjatë administrimit të pyetësorëve. Administrimi i pyetësorëve është mbikëqyrur nga hulumtuesi në terren, që ishte në dispozicion për t'u përgjigjur pyetjeve, që nxënësit kishin. Mësimdhënësit dhe drejtori i shkollës i kanë plotësuar pyetësorët e tyre gjatë kohës së pushimit, në mënyrë që të mos e pengojnë procesin e mësimdhënies dhe të mësimnxënies, ndërsa prindërve pyetësorët iu janë dhënë nëpërmjet fëmijëve të tyre që t'i plotësojnë në shtëpi dhe t'i kthejnë të nesërmen së bashku me pëlqimin për pjesëmarrje në studim. Autoriteteve lokale pyetësori u është dërguar përmjet e-mailit. Të dhënat e mbledhura janë ruajtur në mënyrë elektronike dhe vetëm ekipi hulumtues ka qasje në këto të dhëna.

2.5 Kufizimet e studimit

Është e rëndësishme të përmendet se studimi është ballafaquar me disa kufizime. Para së gjithash, mungesa e një studimi bazik ka kufizuar njohurinë mbi efektin dhe ndikimin e indeksit të gjithëpërfshirjes sociale, pasi që ekipi hulumtues nuk ka pasur të dhëna fillestare për t'i krahasuar me të dhënat nga ky studim. Së dyti, për shkak të tërheqjes së shkollës nga komuniteti serb, janë hulumtuar vetëm

shkollat shqiptare në Kosovë. Së treti, një shkollë fillore në komunën e Gjakovës është vetëm për nxënës të klasës së parë (1) deri në klasën e pestë (5), që këto nuk ishin grupe të synuara të këtij studimi. Si rezultat, nga shkolla “Yll Morina”, vetëm prindërit, mësimitdhënësi dhe drejtori i shkollës kanë marrë pjesë në studim . Në fund, pasi që vetëm dy zyrtarë komunalë iu përgjigjën pyetësorit, kontributi i tyre nuk u pa si relevant në aspektin statistikor.

3

Rezultatet

3.1

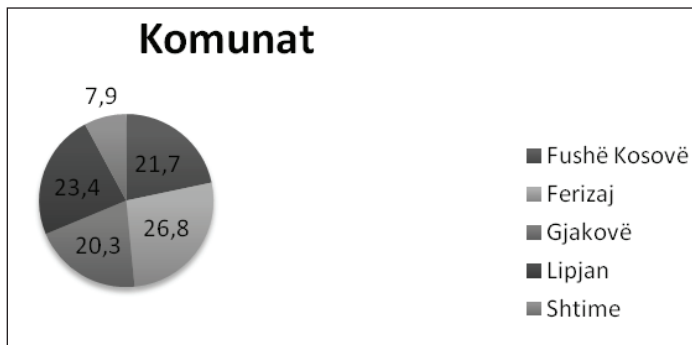
Perceptimet e fëmijëve për gjithëpërfshirjen sociale dhe ngacmimin

Në këtë seksion janë të prezantuara rezultatet e përgjithshme të studimit, duke përfshirë analizat demografike. Çdo seksion ofron një pasqyrë të të gjeturave kryesore të studimit. Seksioni i parë prezanton të gjeturat nga mbledhja e të dhënave nga nxënësit, me një mostër të përgjithshme prej 1.039 nxënësve nga pesë komuna, përkatësisht dhjetë shkolla. Tabela në vijim ilustron numrin e nxënësve të ndarë për çdo komunë.

*Table 3:
Number of pupils
disaggregated
by municipalities*

Komuna	Shpeshtësia në përqindje
Fushë Kosovë	225 (21.70-përqind)
Shkolla fillore “Selman Riza”	112 (10.80-përqind)
Shkolla fillore “Mihail Grameno”	113 (10.90-përqind)
Ferizaj	278 (26.80-përqind)
Shkolla fillore “Naim Frashëri”	69 (6.60-përqind)
Shkolla fillore “Tefik Çanga”	209 (20.10-përqind)
Gjakovë	211 (20.30-përqind)
Shkolla fillore “Zef Lush Marku”	64 (6.20-përqind)
Shkolla fillore “Mustafa Bakija”	147 (14.10-përqind)
Lipjan	243 (23.40-përqind)
Shkolla fillore “Fehmi Agani”	58 (5.60-përqind)
Shkolla fillore “Ismail Luma”	185 (17.80-përqind)
Shtime	82 (7.90-përqind)
Shkolla fillore “Emin Duraku”	82 (7.90-përqind)
Totali	1039

*Grafiku 1.
Ndarja e
nxënësve sipas
komunave*

Rezultatet kanë treguar se 48-përqind (N=475) të mostrës kanë qenë djem, 52-përqind (N=537) kanë qenë vajza, ndërsa 2.5-përqind të nxënësve (N=27) nuk e kanë raportuar gjininë e tyre. Sa i përket klasave, përafërsisht një numër i ngjashëm i nxënësve i ka takuar çdo nivel të klasave dhe ka pasur një shpërndarje gati të barabartë të gjinisë për klasë. Tabela në vijim ilustron shpërndarjen e nxënësve në klasa të ndarë sipas gjinisë.

*Tabela 4:
Numri i
nxënësve
për klasë,
të ndarë sipas
gjinisë*

Klasat	Djem (%)	Vajza (%)
VI	120 (25.30%)	127 (23.60%)
VII	111 (23.40%)	132 (24.60%)
VIII	99 (20.80%)	133 (24.80%)
IX	106 (22.30%)	121 (22.50%)
Kanë munguar	39 (8.20%)	24 (4.50%)
Totali	435	537

Sa i përket arritjes në shkollë, përafërsisht 60-përqind e nxënësve (N=1039) kanë raportuar se kanë nota të shkëlqyeshme, 22-përqind nota shumë të mira, 11-përqind nota të mira dhe vetëm 0.7-përqind kanë raportuar se janë

duke performuar dobët në shkollë. Kur flasim për shpërndarjen në baza gjinore, mund të vërehet se në aspektin statistikor kishte dallime domethënëse në mes djemve dhe vajzave sa i përket notave, ku vajzat raportuan nota më të larta në krahasim me djemtë. Tabela në vijim ilustron dallimet në mes gjinisë dhe suksesit në shkollë.

*Tabela 5:
Relacioni
krahasues për
suksesin në
shkollë
dhe gjininë*

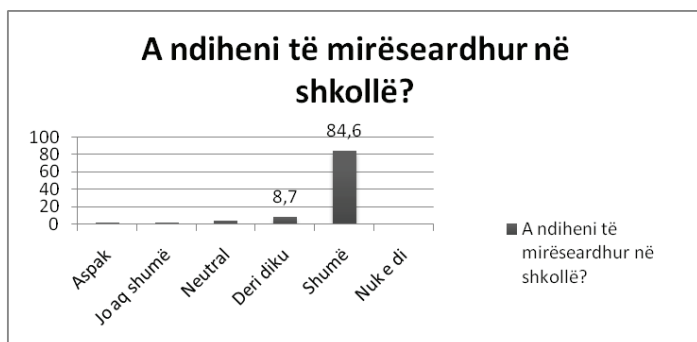
Suksesi në shkollë	Djem (%)	Vajza (%)
Dobët	4 (0.4%)	3 (0.3%)
Mjaftueshëm	21 (2.00%)	13 (1.3%)
Mirë	80 (7.70%)	34 (3.30%)
Shumë mirë	101 (9.70%)	119 (11.50%)
Shkëlqyeshëm	258 (24.90%)	354 (34.10%)

Situata socio-ekonomike është matur duke pyetur nxënësit për punësimin e prindërve të tyre. Rezultati ka treguar se 80-përqind e baballarëve janë të punësuar, ndërsa 15-përqind të pjesëmarrësve kanë dhënë përgjigje se babai i tyre nuk është i punësuar. Në anën tjetër, vetëm 35-përqind e nënave të tyre janë të punësuar, përderisa 61-përqind kanë raportuar të mos jenë të punësuar. Këto gjetje reflektojnë situatën e përgjithshme të femrave në tregun e punës. Për më tepër, 98-përqind e nxënësve kanë raportuar se kanë vëlla dhe motër dhe 83-përqind e tyre kanë raportuar se kanë tavolinë të punës për t'i kryer detyrat e shtëpisë, që gjithashtu është një tregues i situatës socio-ekonomike.

Pyetjet në vijim, të ilustruara me grafikë, përfaqësojnë përgjigjet e dhëna nga fëmijët sa i përket natyrës dhe mbizotërimit të praktikave të arsimit gjithëpërfshirës nga perspektiva e tyre. Kur nxënësit janë pyetur nëse ndihen të mirëseardhur në shkollë, 85-përqind kanë dhënë përgjigjen "shumë", ndërsa 9-përqind kanë dhënë përgjigjen "deri diku".

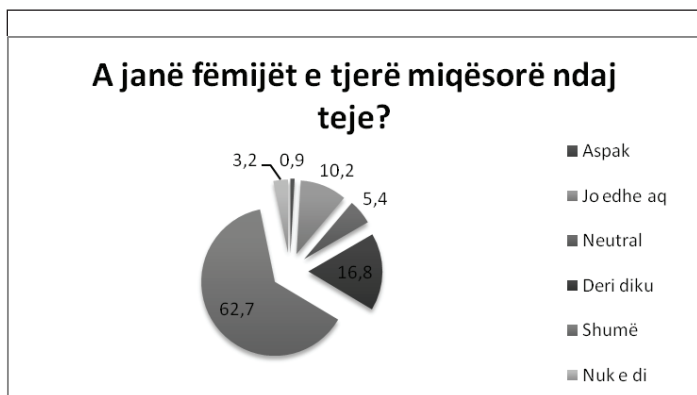

Grafiku 2.
Perceptimi i nxënësve sa i përket praktikave gjithëpërfshirëse për hyrjen në shkollë

Kur janë pyetur nëse fëmijët tjerë janë miqësorë, 63-përqind kanë dhënë përgjigjen “shumë”, 17-përqind “deri diku”, 10-përqind “jo edhe aq”, 5-përqind “neutral”, 3-përqind “nuk e di” dhe më pak se 1-përqind e kanë dhënë përgjigjen “aspak”. Ky është një tregues se shumica e nxënësve i perceptojnë bashkëmoshatarët e tyre si miqësorë ndaj tyre.

Grafiku 3.
Perceptimi i nxënësve për gjithëpërfshirjen përbrenda shkollës

Kur janë pyetur se a janë mësimdhënësit miqësorë, shumica e pjesëmarrësve kanë dhënë përgjigjen “shumë” dhe vetëm një përqindje e vogël kanë dhënë përgjigjen “aspak”.

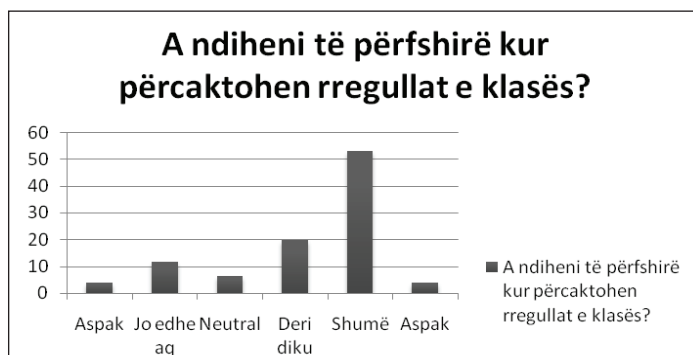
*Grafiku 4.
Perceptimi i
nxënësve për
gjithëpërfshirjen
përbrenda
shkollës*

A janë mësimdhënësit miqësorë?

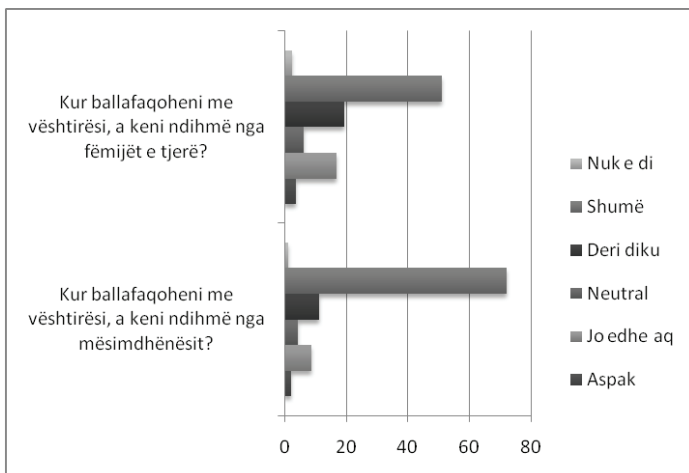
Kur pjesëmarrësit janë pyetur nëse “ndihen të përfshirë në formulimin e rregullave të klasës”, më shumë se 50-përqind kanë dhënë përgjigjen “shumë”, ndërsa përgjigjet e tjera bien në mes “deri diku”, “jo edhe aq”, “neutral”, “aspak”, dhe “nuk e di”. Për më tepër, është e rëndësishme të theksohet se ka dallim të madh në mes atyre që ndihen të përfshirë dhe atyre që nuk ndihen të përfshirë në këtë proces.

*Grafiku 5.
Perceptimi i
nxënësve për
gjithëpërfshirjen
përbrenda
shkollës*

Kur pjesëmarrësit janë pyetur nëse shokët e tyre të klasës ofrojnë ndihmën e tyre kur ballafaqohen me një problem apo vështirësi në shkollë, shumica e pjesëmarrësve kanë dhënë përgjigjen “shumë”, ndërsa rreth 20-përqind kanë dhënë përgjigjen “jo edhe aq”. Kur janë pyetur se a janë mësimdhënësit të gatshëm të ndihmojnë kur të paraqitet ndonjë problem 70-përqind e mostrës kanë dhënë përgjigjen “shumë”, ndërsa më pak se 10-përqind e mostrës së përgjithshme kanë dhënë përgjigjen “jo edhe aq”. Këto rezultate janë veçanërisht të rëndësishme për gjithëpërfshirjen përbrenda shkollës nga stafi i shkollës, përkatësisht mësimdhënësit.

Grafiku 6.
Perceptimi i nxënësve për gjithëpërfshirjen përbrenda shkollës

Kur pjesëmarrësit janë pyetur nëse marrin pjesë në aktivitete jashtëshkollore ose aktivitete jashtë kurrikulare, 28-përqind kanë dhënë përgjigjen “shumë”, 33-përqind “jo aq shumë”, 28-përqind “mesatarisht”, 17-përqind “deri diku”, 7-përqind “neutral”, 13-përqind “aspak” dhe 2-përqind “nuk e di”. Këto rezultate reflektojnë mungesën e aktiviteteve jashtëshkollore për fëmijë, gjë që mund të ndikojë në gjithëpërfshirjen e grupeve të marginalizuara dhe të cenueshme përbrenda kontekstit të shkollës.

Grafiku 7.
Perceptimi i nxënësve për gjithëpërfshirjen përbrenda shkollës

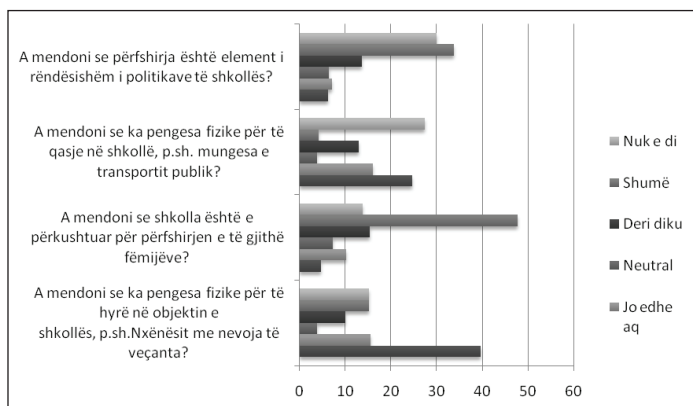

Grupi tjetër i pyetjeve për nxënësit ka qenë për praktikën gjithëpërfshirëse përbrenda klasës. Shumica e

nxënësve kanë dhënë përgjigjen se “rregullat e klasës janë të drejta për të gjithë nxënësit”, 52-përqind kanë dhënë përgjigje pozitive se “mësimdhënësit i trajtojnë të gjithë nxënësit në mënyrë të barabartë” dhe 48-përqind kanë dhënë përgjigjen pozitive se “mësimdhënësit janë të saktë në vlerësimin e tyre”. Këto të gjetura sugjerojnë se praktikrat e gjithëpërfshirjes janë të pranishme përbrenda kontekstit të klasës dhe për më tepër e theksojnë shembullin e mirë, që vjen nga mësimdhënësit.

Grupi i pyetjeve në vijim shikon në praktikrat e gjithëpërfshirjes përbrenda shkollës. Nga e tërë mostra, 30-përqind kanë dhënë përgjigje pozitive ndaj deklaratës se “gjithëpërfshirja është një element i rëndësishëm i shkollës”, 25-përqind kanë raportuar se nuk ka “barriera fizike për qasjen në shkollë” dhe 40-përqind kanë raportuar se nuk ka “vështirësi fizike për hyrje në shkollë për nxënësit me aftësi të kufizuara”. Këto të gjetura tregojnë se praktikrat e gjithëpërfshirjes janë të pranishme përbrenda shkollës, nxënësit dinë për praktikrat e gjithëpërfshirjes dhe se ekziston vëmendja nga nxënësit për grupet e cenueshme dhe të marginalizuara, siç janë nxënësit me aftësi të kufizuara. Informata më detaje janë ofruar në grafikun në vijim.

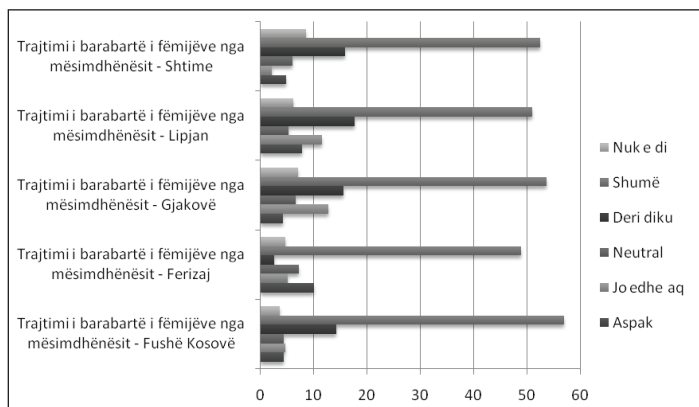
*Grafiku 8.
Perceptimi i
nxënësve për
gjithëpërfshirjen
përbrenda
shkollës*

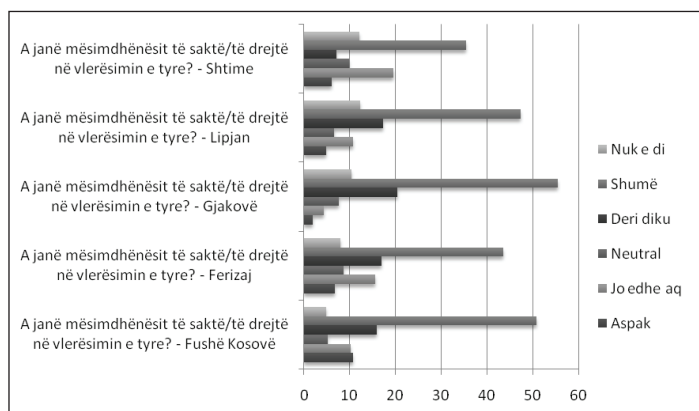
Grupi i dytë i analizës përfshinë nivelin e praktikave gjithëpërfshirëse për hyrje në shkollë dhe gjithëpërfshirjen përbrenda shkollës, të ndarë sipas komunave. Për shembull, shkollat nga komuna e Fushë Kosovës kanë raportuar “trajtim të barabartë të fëmijëve nga mësimdhënësit” në nivel më të lartë, ndërsa shkollat nga ko-

muna e Gjakovës kanë raportuar “trajtim të barabartë të fëmijëve nga mësimdhënësit” në nivel më të ulët, me më shumë se 10-përqind, që kanë dhënë përgjigjen “jo edhe aq” (shih grafikun 9.). Kur janë pyetur nëse mësimdhënësit janë “të drejtë në vlerësimin e tyre”, shkollat nga komuna e Gjakovës kanë raportuar të kenë përqindjen më të lartë, ndërsa përqindja më e ulët ka ardhur nga shkolla në komunën e Shtimes (shih grafikun 10). Në fund, rezultatet kanë treguar se “gjithëpërfshirja është një element i rëndësishëm i shkollës”, që është në një nivel mjaft më të lartë në shkollat në komunën e Lipjanit në krahasim me shkollat në komunat e tjera, ku 40-përqind e nxënësve kanë dhënë përgjigje pozitive ndaj kësaj deklaratë.

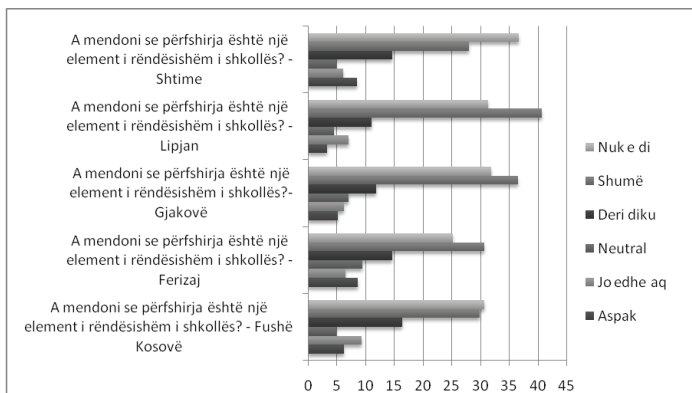
Grafiku 9.
Praktikat për hyrje në shkollë dhe gjithëpërfshirja përbrenda shkollës, e ndarë sipas komunave

Grafiku 10.
Perceptimi i nxënësve për gjithëpërfshirjen përbrenda shkollës, e ndarë sipas komunave

Grafiku 11.
Perceptimi i
nxënësve për
gjithëpërf-
shirjen
përbrenda
shkollës, e
ndarë sipas
komunave

Përveç dimensioneve të praktikave gjithëpërfshirëse për hyrje në shkollë dhe gjithëpërfshirjen përbrenda shkollës, pjesëmarrësve u është administruar edhe OBQ (Pyetësori i Ngacmimit i Olweus). Përkufizimi i ngacmimit, që përdoret më së shumti është ai i ofruar nga Olweus (1978), që thotë se një person është i/e ngacmuar kur ai ose ajo është i/e ekspozuar vazhdimisht dhe gjatë një periudhe kohore veprimeve negative nga ana e një apo më shumë personave. Veprimet negative mund të jenë verbale, si kërcënimi, degradimi, tallja dhe joverbale, për shembull goditja, shkelmimi, goditja me shuplakë, shtyrja, shkatërrimi i pronës, gjestet e pasjellshme dhe grimasat, (Olweus, 1993). Siç thekson përkufizimi, veprimet e ngacmimit përfshijnë komponentin e agresivitetit, mungesën e ekuilibrit të fuqisë dhe natyrën përsëritëse.

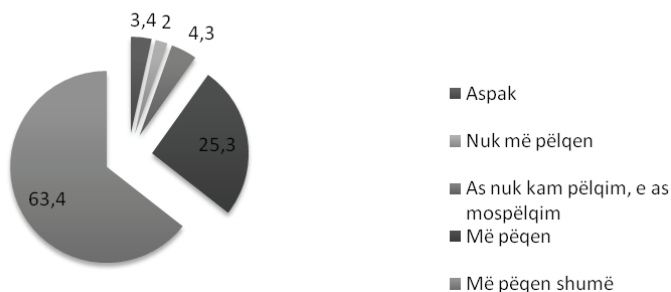
Në linjë me gjetjet nga literatura, sa i përket trendëve të ngacmimit në Gadishullin Ballkanik, një studim i bërë nga UNICEF-i (2005) në Kosovë, ka gjetur se fëmijët e moshës 11 deri më 18-vjeçare kanë qenë të prekur nga padrejtësitë në shkollë dhe kanë shprehur vështirësi në përballimin e ngacmimit. Për më tepër, një studim i bërë nga Agani (2010) ka gjetur se nga 247 pjesëmarrës shqiptarë dhe serbë në mes klasës së gjashtë (6) dhe të nëntë (9), 12-përqind kanë përjetuar ngacmim “një herë ose dy” dhe 6-përqind kanë përjetuar ngacmim “2 ose 3 herë në muaj, ose më shumë”. Prandaj, ngacmimi si dukuri, megjithëse e re përbrenda kontekstit të shkollës dhe me mbizotërim të ulët të raportuar, është i pranishëm përbrenda kontekstit të shkollës.

Kur pjesëmarrësit në këtë studim janë pyetur se “sa

ju pëlqen shkolla”, 63-përqind kanë dhënë përgjigjen “mua më pëlqen shkolla shumë”, 25-përqind kanë dhënë përgjigjen “mua më pëlqen shkolla”, 4-përqind “as u pëlqen as nuk u pëlqen shkolla”, 3-përqind kanë dhënë përgjigjen “mua nuk më pëlqen shkolla” dhe vetëm 2-përqind kanë dhënë përgjigjen “mua nuk më pëlqen shkolla aspak”. Këto rezultate prezantojnë një perspektivë tjetër të gjithëpërfshirjes përbrenda shkollës, pasi që marrin parasysh qëndrimin e nxënësve ndaj shkollës.

Grafiku 12.
Perceptimi i
nxënësve mbi
të pëlqyerit e
shkollës

Sa ju pëlqen shkolla?

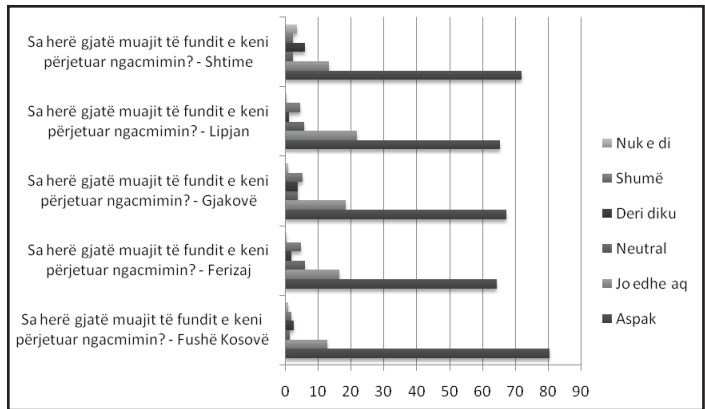

Në vijim nxënësit janë pyetur për “numrin e shokëve të mirë, që kanë në klasë”, 61-përqind e pjesëmarrësve kanë dhënë përgjigjen se kanë më shumë se 6-të shokë në klasë, 16-përqind kanë dhënë përgjigjen se kanë 4-ër ose 5-së shokë në klasë, 9-përqind kanë dhënë përgjigjen se kanë 2 ose 3 shokë në klasë, 5-përqind kanë dhënë përgjigjen se kanë një shok të mirë në klasë, ndërsa 6-përqind e pjesëmarrësve kanë raportuar se nuk kanë asnjë shok të mirë në klasë. Për më tepër, pjesëmarrësit janë pyetur për shpeshhtësinë e të qenit i ngacmuar përbrenda shkollës në muajin e fundit, dhe 69-përqind e pjesëmarrësve kanë raportuar se nuk kanë përjetuar ngacmim gjatë muajit të fundit, 17-përqind kanë raportuar se ka ndodhur “një herë ose dy”, 4-përqind kanë raportuar se janë ngacmuar “dy ose tri herë brenda muajit të fundit”, 3-përqind kanë raportuar se janë ballafaquar me ngacmimin një herë në javë dhe 4-përqind e pjesëmarrësve kanë raportuar se janë ngacmuar shumë herë brenda javës. Siç tregojnë rezultatet dhe në linjë me gjetjet nga literatura, ngacmimi është i pranishëm në kontekstin shkollor, kryesisht në mes nxënësve

të klasës së gjashtë (6) dhe klasës së nëntë (9), megjithëse mbizotërimi i sjelljes ngacmuese nuk është aq i lartë.

Grupi i dytë i analizës ka përfshirë shpeshhtësinë e ngacmimit, të ndarë sipas komunave, ku shkollat nga komuna e Fushë Kosovës kanë raportuar të kenë shpeshhtësinë më të ulët të ngacmimit brenda shkollës, 80-përqind e nxënësve nuk kanë pasur përvojë të ngacmimit në muajin e fundit, ndërsa komunat e Lipjanit, Gjakovës dhe Ferizajt kanë raportuar të kenë shpeshhtësinë më të lartë të ngacmimit përbrenda shkollës.

Grafiku 13.
Perceptimi i nxënësve për shpeshhtësinë e ngacmimit përbrenda shkollës, e ndarë sipas komunave

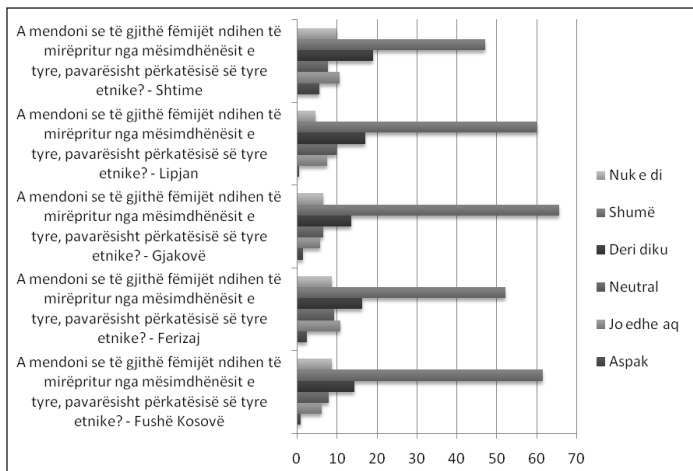

3.2 Perceptimi i prindërve për gjithëpërfshirjen sociale

Grupi i dytë i palëve me interes në këtë studim ka përfshirë prindërit e nxënësve e që ka qenë i përbërë nga 1.141 pjesëmarrës në total. Më poshtë janë grafikët që ilustronë dallimin në përgjigjet e prindërve, të ndarë sipas komunave. Kur prindërit u pyetën nëse “të gjithë fëmijët ndihen të mirëseardhur në shkollë nga mësimdhënësit e tyre pa marrë parasysh përkatësinë e tyre etnike”, më shumë se 60-përqind të prindërve në komunën e Gjakovës kanë dhënë përgjigjen “shumë”, ndërsa më shumë se 10-përqind e prindërve në komunën e Fushë Kosovës kanë dhënë përgjigjen “aspak”

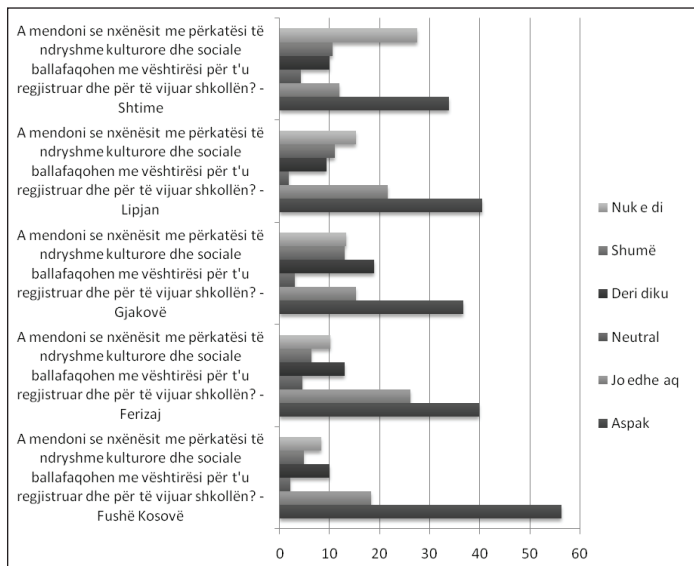

Grafiku 14.
Perceptimi
i prindërve
mbi praktikat
gjithëpërf-
shirëse për
hyrje në
shkollë

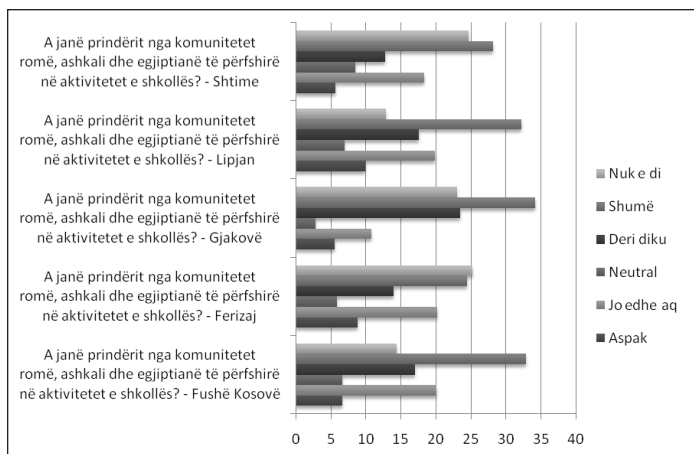
Pyetjet në vijim janë pyetur prindërit se “a ballafaqohen me vështirësi për t’u regjistruar dhe për ta vijuar shkollën nxënësit me përkatësi të ndryshme kulturore dhe sociale”. Rezultatet kanë treguar se shkollat në komunën e Fushë Kosovës kanë pasur përqindjen më të lartë të përgjigjes “aspak”, ndërsa përafërsisht 30-përqind e prindërve në komunën e Shtimes kanë dhënë përgjigjen “nuk e di”. Kur prindërit janë pyetur nëse “nxënësit janë të mbrojtur nga mësimdhënësit dhe stafi i shkollës, e që iu mundëson atyre të ndjehen të rehatshëm për të vijuar shkollën”, më shumë se 60-përqind nga prindërit në komunën e Lipjanit, që është përqindja më e lartë, kanë dhënë përgjigjen “shumë”. Përqindjen më të ulët në këtë pyetje e kanë pasur prindërit në komunën e Shtimes, me më pak se 50-përqind.

Grafiku 15.
Perceptimi i prindërve mbi praktikat gjithëpërfshirëse për hyrje në shkollë

Pyetja në vijim për prindërit për “gjithëpërfshirjen e prindërve nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në aktivitetet e shkollës”: rezultatet kanë treguar se 35-përqind nga prindërit në komunën e Gjakovës kanë raportuar alternativën “shumë”, ndërsa 20-përqind nga prindërit në komunën e Lipjanit dhe Fushë Kosovës kanë raportuar alternativën “aspak”. Rreth 25-përqind e prindërve në komunën e Shtimes dhe Ferizajt kanë dhënë përgjigjen “nuk e di”.

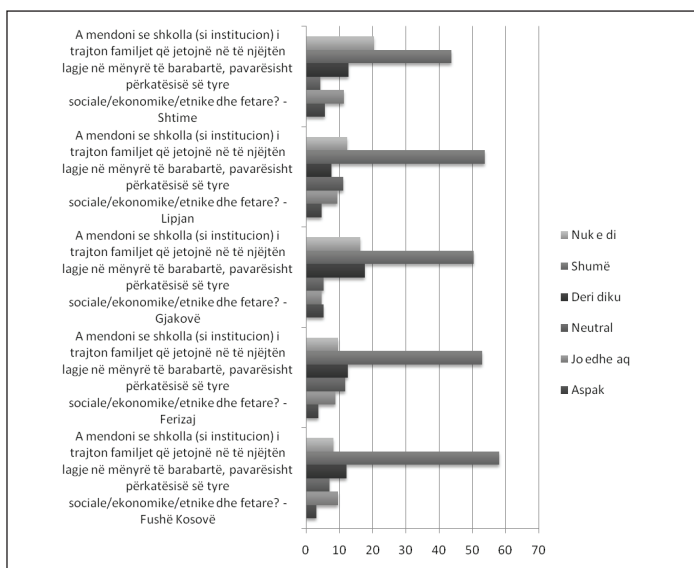
Grafiku 16.
Perceptimi i prindërve mbi gjithëpërfshirjen e prindërve nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në aktivitetet e shkollës

Pyetja në vijim për prindërit nëse “shkolla i trajton

familjet, të cilat jetojnë në të njëjtën lagje në mënyrë të barabartë, pa marrë parasysh përkatësinë e tyre sociale, ekonomike, etnike dhe fetare”: ku rreth 60-përqind e prindërve, në komunën e Fushë Kosovës, kanë dhënë përgjigjen “shumë”, ndërsa 20-përqind e prindërve, në komunën e Gjakovës, kanë dhënë përgjigjen “deri diku”, shih grafikun 17 për më shumë detaje. Në fund, kur prindërit janë pyetur për marrëdhënien në mes prindërve dhe shkollës, afër 70-përqind e prindërve, në komunën e Fushë Kosovës, kanë dhënë përgjigjen “shumë”, ndërsa prindërit, në komunën e Lipjanit, kanë raportuar përqindjen më të lartë të alternativës “jo edhe aq”, që përbënte 10-përqind të tyre.

Grafiku 17.
Perceptimi i prindërve mbi angazhimin e komunitetit

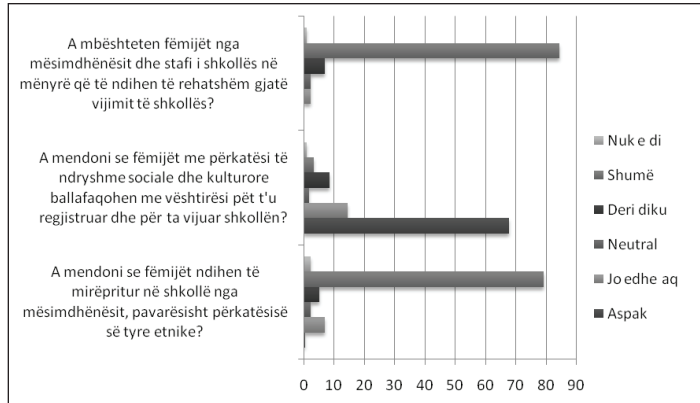

3.3 Perceptimi i mësimdhënësve për gjithëpërfshirjen sociale

Grupi i tretë i palëve me interes, në këtë studim, kanë qenë 169 mësimdhënës në dhjetë komuna. Kur mësimdhënësit janë pyetur nëse “fëmijët mbështeten nga mësimdhënësit dhe stafi i shkollës në mënyrë që të ndihen të rehatshëm në shkollë”, më shumë se 80-përqind kanë dhënë përgjigjen “shumë”, ndërsa më pak se 5-përqind kanë dhënë përgjigjen “aspak”. Në pyetjen në vijim për mësimdhënësit: nëse “fëmijët me përkatësi të ndryshme sociale dhe kulturore ballafaqohen me vështirësi për t’u regjistruar dhe për të vijuar shkollën” afër 70-përqind e më-

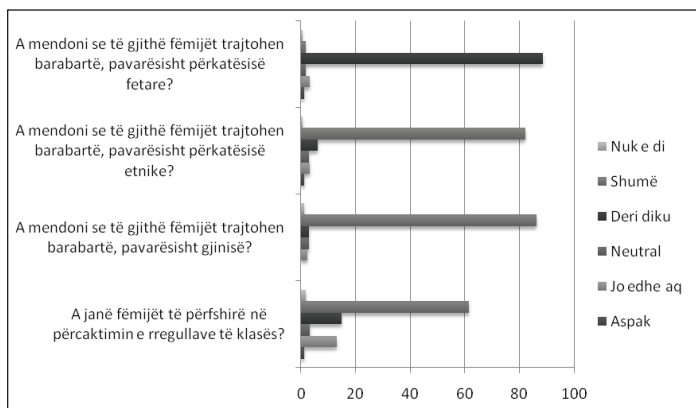
simdhënësve ka dhënë përgjigjen “aspak”. Në fund, mësimdhënësit janë pyetur nëse “fëmijët ndihen të mirëpritur në shkollë pa marrë parasysh përkatësinë etnike”, në të cilën pyetje 80-përqind kanë dhënë përgjigjen “shumë”, ndërsa më pak se 5-përqind kanë dhënë përgjigjen “aspak”.

Grafiku 18.
Perceptimi i mësimdhënësve mbi mësimdhënien gjithëpërfshirëse dhe qasjet praktike

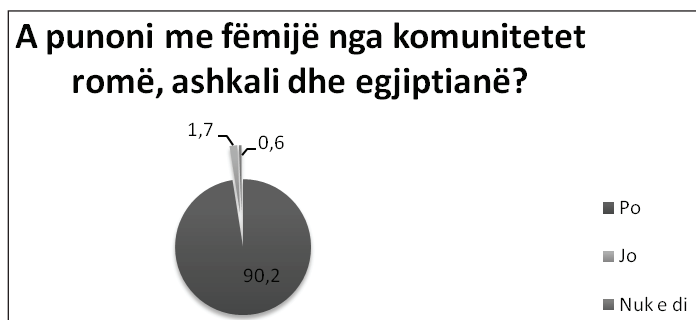
Kur pjesëmarrësit janë pyetur nëse shkolla ndërmerr veprime për t’i informuar fëmijët dhe prindërit për shkollën para regjistrimit, 43-përqind kanë dhënë përgjigjen “shumë”, 20-përqind kanë dhënë përgjigjen “aspak”, 16-përqind kanë dhënë përgjigjen “deri diku”, 3-përqind kanë qenë “neutral” dhe 9-përqind kanë dhënë përgjigjen “nuk e di”. Kur mësimdhënësit janë pyetur nëse “të gjithë fëmijët trajtohen në mënyrë të barabartë pavarësisht besimeve të tyre fetare”, pothuajse 90-përqind kanë dhënë përgjigjen “deri diku”. Kur janë pyetur nëse “të gjithë fëmijët trajtohen në mënyrë të barabartë pavarësisht përkatësisë së tyre etnike”, më shumë se 80-përqind kanë dhënë përgjigjen “shumë” dhe më pak se 1-përqind kanë dhënë përgjigjen “aspak”. Kur pjesëmarrësit janë pyetur nëse “të gjithë fëmijët trajtohen në mënyrë të barabartë pavarësisht gjinisë”, më shumë se 80-përqind kanë dhënë përgjigjen “shumë” dhe më pak se 1-përqind kanë dhënë përgjigjen “aspak”. Në fund, kur mësimdhënësit janë pyetur nëse “të gjithë fëmijët janë të përfshirë në përcaktimin e rregullave të klasës”, 60-përqind kanë dhënë përgjigjen “shumë”, ndërsa përafërsisht 10-përqind kanë dhënë përgjigjen “aspak”. Grafiku 19 shtjellon më në detaje përgjigjet e pjesëmarrësve.

Grafiku 19.
Perceptimi
i mësim-
dhënësve mbi
mësimdhënien
gjithëpërf-
shirëse dhe
qasjet praktike

Pjesëmarrësit gjithashtu janë pyetur nëse punojnë me fëmijë nga komuniteti rom, ashkali dhe egjiptian dhe rezultatet kanë treguar se 90-përqind kanë dhënë përgjigjen “po”, 7-përqind “jo” dhe më pak se 2-përqind kanë dhënë përgjigjen “nuk e di”.

Grafiku 20.
Perceptimi
i mësim-
dhënësve mbi
mësimdhënien
gjithëpërf-
shirëse dhe
qasjet praktike

Në fund, pjesëmarrësit janë pyetur sa i përket marrëdhënies në mes shkollës dhe prindërve dhe 75-përqind kanë dhënë përgjigjen se marrëdhënia e tyre është “shumë e mirë”, 9-përqind kanë dhënë përgjigjen “deri diku”, 4-përqind kanë qenë “neutral” dhe 5-përqind e pjesëmarrësve kanë dhënë përgjigjen “jo aq shumë”.

3.4. Perceptimi i drejtorëve për gjithëpërfshirjen so- ciale

Grupi i katërt i palëve me interes ka përfshirë 10-të drejtorë të shkollave në dhjetë shkolla, përkatësisht pesë komuna. Pyetësi për drejtorë ka qenë i përbërë nga 29 pyetje dhe ka përfshirë dimensionin e praktikave gjithëpërfshirëse për hyrje në shkollë, mësimdhënien gjithëpërfshirëse dhe qasjen praktike si dhe angazhimin e komunitetit. Për shkak të numrit të vogël të pjesëmarrësve, nga ky grup i palëve me interes, është bërë vetëm interpretimi i rezultateve meqenëse krahasimi në mes komunave nuk ka qenë i mundur.

Rezultatet kanë treguar se shumica e drejtorëve të shkollës kanë përdorur praktika gjithëpërfshirëse për hyrje në shkollë, për shembull, të mirëpritur në shkollë nga mësimdhënësit, pavarësisht nga përkatësia e fëmijës, mësimdhënie gjithëpërfshirëse dhe qasje praktike, për shembull, të gjithë nxënësit trajtohen në mënyrë të barabartë, pavarësisht përkatësisë së tyre etnike; dhe angazhimin e komunitetit, angazhimin me komunitetin lokal si një element i rëndësishëm i misionit të shkollës. Sidoqoftë, ka pasur dallime sa i përket përgjigjeve të pjesëmarrësve, kryesisht për dimensionin e angazhimit të komunitetit, veçanërisht sa i përket gjithëpërfshirjes së prindërve nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në aktivitetet e shkollës, ku shumica e pjesëmarrësve kanë dhënë përgjigjen “deri diku”.

3.5. Perceptimi i autoriteteve lokale për gjithëpërfshirjen sociale

Grupi i fundit i palës me interes ka përfshirë autoritetet lokale, që ka qenë i përbërë nga pesë pjesëmarrës nga çdo komunë. Megjithatë, vetëm dy pjesëmarrës i janë përgjigjur në mënyrë pozitive plotësisht të pyetësit. Numri i vogël i këtij grupi të palës me interes nuk ka mundësuar statistika përshkruese ose çfarëdo krahasimi në mes komunave.

4. Përfundim

Rezultatet e këtij studimi tregojnë se shumica e shkollave kanë krijuar praktika dhe qasje për indeksin e gjithëgjithëpërfshirjes me katër dimensionet kryesore të tij. Megjithatë, ka dallime në mes palëve me interes, veçanërisht bazuar në komuna. Për shembull, perceptimi i nxënësve për praktikën gjithëpërfshirëse për hyrje në shkollë dhe gjithëpërfshirjen përbrenda shkollës janë raportuar të jenë mjaftë më të larta në krahasim me ato të raportuara si “jo edhe aq” ose “nuk e di”. Në të njëjtën kohë, perceptimi i nxënësve ka qenë se praktikën e gjithëpërfshirjes në shkollë janë të kënaqshme dhe kanë shënuar shumë më lartë në anën pozitive të pyetjeve. Megjithatë, ka pasur dallime të mëdha kur janë bërë analizat për komuna sa i përket katër dimensioneve të indeksit të gjithëpërfshirjes. Më tej, shumica e fëmijëve kanë dhënë përgjigjen se nuk kanë përjetuar ngacmim përbrenda kontekstit të shkollës për një muaj para se të bëhet mbledhja e të dhënave, megjithëse ka pasur raportime për një përqindje të vogël të fëmijëve, që kanë përjetuar ngacmim përbrenda kontekstit të shkollës. Sidoqoftë, ka pasur dallime të mëdha të sjelljes ngacmuese kur është bërë ndarja për komuna. Këto rezultate tregojnë se ngacmimi është i pranishëm përbrenda shkollave, që kanë marrë pjesë në këtë studim, që nga ana tjetër mund të ndikojë në praktikën dhe qasjet për përfshirje.

Prindërit, gjithashtu, kanë raportuar një përqindje të lartë për praktikën gjithëpërfshirëse gjatë hyrjes në shkollë dhe angazhimin e komunitetit, megjithëse një numër i tyre nuk kanë pasur njohuri për aspektet e ndryshme, veçanërisht kur janë pyetur për gjithëpërfshirjen e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian në aktivitetet shkollore. Për më tepër, gjithashtu, ka pasur dallime sa i përket komunave, por duhet të mos harrohet se disa komuna kanë nivele të ndryshme të strukturës etnike në krahasim me komunat e tjera.

Shumica e grupit të tretë të palëve me interes (mësimdhënësit), kanë raportuar se praktikën gjithëpërfshirëse për hyrje në shkollë, mësimdhënia gjithëpërfshirëse dhe qasja praktike, si dhe angazhimi i komuniteteve janë të organizuara mirë në shkollat e tyre dhe se puna e tyre e përditshme është e udhëhequr nga këto parime. Për më tepër, më shumë se 90-përqind e mësimdhënësve kanë raportuar se punojnë me fëmijë nga komunitetet rom, ashkali dhe

egjiptianë

Grupi i katërt i palëve me interes, të këtij studimi, kanë qenë drejtorët e shkollave, të cilët gjithashtu kanë theksuar se praktikat gjithëpërfshirëse për hyrje në shkollë, mësimdhënia gjithëpërfshirëse dhe qasja praktike si dhe angazhimi i komuniteteve janë praktika, të cilat shkolla ka për synim t'i arrijë dhe t'i vendosë. Grupi i fundit i palëve me interes kanë qenë autoritetet lokale, mirëpo numri i vogël i pjesëmarrësve nuk ka mundësuar statistika përshkruese ose çfarëdo krahasimi në mes komunave.

4.1 Rekomandime

Gjetjet tregojnë se gjithëpërfshirja sociale përbrenda da shkollës ka nevojë për mbështetje të vazhdueshme për të siguruar qëndrueshmërinë. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për mësimdhënësit dhe drejtorët e shkollave në mënyrë që t'i integrojnë këto praktika përbrenda planit vjetor akademik të tyre si dhe t'i adaptojnë këto praktika për aktivitetet e tyre të përditshme. Së dyti, ndërtimi i kapaciteteve përbrenda shkollës është gjithashtu i rëndësishëm, në mënyrë që të sigurohet avancimi i mëtutjeshëm i dimensioneve të gjithëpërfshirjes sociale brenda kontekstit të shkollës, veçanërisht duke i fuqizuar palët relevante me interes, si prindërit, mësimdhënësit ose autoritetet lokale, me anë të trajnimeve, që maksimizojnë njohuritë, kapacitetin dhe aftësitë e tyre sa i përket gjithëpërfshirjes sociale si dhe me anë të trajnimeve, që janë të planifikuara për qasjen multidisiplinare. Së treti, duhet të ndërtohen sinergji më të forta në mes palëve kyçe me interes, duke organizuar takime mujore ku diskutohen çështjet, që kanë të bëjnë me gjithëpërfshirjen në shkollë. Së katërti, duhet të planifikohen dhe të organizohen fushata për ngritjen e vetëdijes sa i përket gjithëpërfshirjes sociale dhe programeve të intervenimit ndaj ngacmimit përbrenda kontekstit të shkollës, në mënyrë që të paraqitet dhe fuqizohet një kulturë dhe klimë ndryshe e shkollës, e cila është e bazuar në praktika gjithëpërfshirëse dhe parandalimin e sjelljeve ngacmuese përbrenda kontekstit të shkollës. Në anën tjetër, duhet të bëhen më shumë përpjekje drejt një angazhimi më cilësor të prindërve, mësimdhënësve, drejtorëve dhe autoriteteve lokale për të siguruar një siguri më të madhe për përfituesit e projektit. Në fund, për

të vlerësuar në mënyrë të duhur funksionimin dhe cilësinë e indeksit të gjithëpërfshirjes sociale, këshillohet që në të ardhmen edhe ekspertët të mund të marrin pjesë në disa nga aktivitetet e planifikuara përbrenda kornizës së projektit, në mënyrë që të ofrojnë njohuritë e tyre profesionale.

5. Referencat

Agani, N. (2010). Ekspozimi i fëmijëve ndaj dhunës dhe ngacmimit në shkollë dhe perceptimi i tyre për sigurinë në shkollë. Rast studimor: Republika e Kosovës. Në shtyp.

Cappo, D Monsignor, 2002, "Social inclusion as a determinant of mental health & wellbeing" (Gjithëpërfshirja sociale si përcaktues i shëndetit mendor dhe mirëqenies) de Haan, A. (1998). "Social Exclusion in Policy and Research: Operationalizing the Concept" (Përfshirja Sociale në Politika dhe Hulumtim: Operacionalizimi i Konceptit) fq.11-24.

Lipsky, D. K., & Gartner, A. (2013). 1. Inclusive education: a requirement of a democratic society (Arsimi gjithëpërfshirës: kërkesë për një shoqëri demokratike). Vjetari Botëror i Arsimit 1999: Arsimi Gjithëpërfshirës, 12

Mathieson, J., Popay, J., Enoch, E., Escorel, S., Hernandez, M., Johnston, H., dhe Rispel, L. (2008). Social Exclusion Meaning, measurement and experience and links to health inequalities (Domethënia, matja dhe përjetimi i përjashtimit social dhe lidhja me pabarazinë shëndetësore). Një shqyrtim i literaturës. OBSH Njohuritë për Përfshirimin Social Dokumenti raportues i Rrjetit, 1.

Nansel, T. R., Oveipeck, M., Pilla, R. S., Ruan, W. J., Simons-Morton, dhe Scheidt, P. (2001). Bullying behaviors among U.S. Youth: Prevalence and association with psychosocial adjustment (Sjelljet ngacmuese në mes rinisë së SHBA-së: Mbizotërimi dhe lidhja me përshtatjen psiko-sociale). Gazeta zyrtare e Shoqatës Mjekësore Amerikane, 285, 2094-2100.

Olweus, D. (1978). Agresiviteti në shkollë: ngacmimi dhe fshikullimi i djemve. Washington, DC: Hemisphere.

Olweus, D., dhe Limber, S. (2010). Ngacmimi në shkollë: Evaluation and dissemination of the Olweus bullying prevention program (Vlerësimi dhe shpërndarja e programit të Olweus-it për parandalimin e ngacmimit). Gazeta

Zyrtare Amerikane e Ortopsiatriisë, 80, 124-134.

Olweus, D. (1993). Ngacmimi në shkollë: What we know and what we can do (Çka dimë dhe çka mund të bëjmë) . Oksford, Mbretëria e Bashkuar: Blackwell.

Robo, M. (2014). Social inclusion and inclusive education (Gjithëpërfshirja sociale dhe arsimit gjithëpërfshirës). Gazeta Zyrtare Shkencore Ndërkombëtare Academicus, (10), 181-191.

UNICEF (2005). Hulumtim në dhunën ndaj fëmijëve në shkollat në Kosovë. E nxjerrë nga: http://www.unicef.org/kosovoprogramme/kosovo_media_prot_011.08.pdf

www.coe.int/education